

Gaudí i la quinta potència

La filosofia d'un art

Carles Rius Santamaria

UBe

Gaudí i la quinta potència

Gaudí i la quinta potència

La filosofia d'un art

Carles Rius Santamaria

Universitat de Barcelona

Publicacions i Edicions

Rius Santamaria, Carles

Gaudí i la quinta potència : la filosofia d'un art

ISBN 978-84-475-3562-0

Notes. Bibliografia

I. Títol

1. Gaudí, Antoni, 1852-1926 2. Schelling, Friedrich Wilhelm
Joseph von, 1775-1854 3. Lenz, Peter, 1832-1928 4. Estètica
arquitectònica 5. Religió en l'art 6. Natura en l'art
7. Simbolisme en l'art

© Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona

Adolf Florensa, s/n

08028 Barcelona

Tel.: 934 035 530

Fax: 934 035 531

www.publicacions.ub.edu

comercial.edicions@ub.edu

DISSENY DE LA COBERTA

FOTOGRAFIA DE LA COBERTA

Quim Duran

Xavier Bolao©IMPUiQV

(agraïm a la família Guilera
la cessió gratuïta de la fotografia)

ISBN

DIPÒSIT LEGAL

IMPRESSIÓ I REL·LIGAT

978-84-475-3562-0

B-40.340-2011

Gráficas Rey

Amb la col·laboració de l'Ajuntament de Barcelona.

És rigorosament prohibida la reproducció total o parcial d'aquesta obra. Cap part d'aquesta publicació, inclòs el disseny de la coberta, no pot ser reproduïda, emmagatzemada, transmesa o utilitzada per cap mitjà o sistema, sense l'autorització prèvia per escrit de l'editor.

Als meus pares

*A l'Eulàlia i l'Arie,
a la Teresa i l'Enric*

Índex

PRÒLEG	17
PREFACI	19
NOTES PRELIMINARS	25
INTRODUCCIÓ, EL ROMANTICISME DE L'ÈPOCA DE GAUDÍ.	27
Capítol I. LA CASA BELLESGUARD.	33
1.1. Ronda pels terrenys de la propietat	35
1.1.1. Primeres impressions i reflexions	35
1.1.2. Descripció de la finca i de l'exterior de la casa	36
1.1.3. Primeres interpretacions	38
1.1.4. Atansar-se al sentit històric de la Casa Bellesguard	38
1.2. Interior de la casa	40
1.2.1. Visita	40
1.2.2. Llegendes entorn de la casa	41
1.2.3. Examen dels plànols	42
1.2.4. Joc interpretatiu	46
1.2.5. Lògica analògica	48
1.3. Resum, conclusions, i un nou punt de vista	49
Capítol II. RECERCA D'UN SEGON LLOC.	53
2.1. Reexamen de la Casa Bellesguard	53
2.1.1. Un vaixell i un nord	53
2.1.2. «Caure en el dubte».	56
2.2. Llevar les ancores	58

2.2.1.	Un rumb	58
2.2.2.	«El llibre» de Gaudí	58
2.3.	Recalar a Sant Gabriel.	60
2.3.1.	Tornarem a Bellesguard	60
2.3.2.	Primeres coincidències i amidaments	60
2.4.	Interior de l'església	63
2.4.1.	La realització d'un somni: una Escola d'Art	64
2.4.2.	Un exemple de <i>Gesamtkunstwerk</i>	65
2.4.3.	«L'església com a taller, i Déu al seu interior».	66
2.4.4.	Una església dedicada a l'anunciació	68
2.4.5.	Altres inscripcions	69
2.4.6.	Presència de l'Antic Testament	70
2.4.7.	Frescos de l'àbsida	71
2.4.8.	Tercera superposició	75
	a) <i>Descripció de la finestra-estrella</i>	75
	b) <i>Quadre «Mater Dei-Isis»</i>	76
	c) <i>La superposició</i>	79
2.4.9.	El fresc de la <i>Pietà</i>	81
2.4.10.	Interpretacions sobre les tres superposicions	84
2.4.11.	Tres històries.	86
2.4.12.	Reflexions i conclusions	87
Capítol III.	RECERCA D'UN TERCER LLOC	91
3.1.	Reexamen de Sant Gabriel	91
3.2.	Efes, el tercer lloc	93
Capítol IV.	QUART LLOC, RETROSPECTIVA I RETORN	97
A.	EL QUART LLOC	
4.1.	El lleó	97
4.2.	Consideracions generals.	98
4.3.	El bagatge.	99
4.4.	L'experiència de Sabha	101
4.5.	Biografia de Lenz	103
4.6.	Els escrits de Lenz.	113
4.6.1.	La geometria estètica	114
4.6.2.	Història de la geometria estètica.	118
4.6.3.	Crítica de l'art.	120
4.6.4.	Tradició de la geometria estètica	121

4.6.5. Els aforismes	124
4.6.6. Referents intel·lectuals, citacions	125
4.6.7. Les figures de la geometria estètica	128
4.6.8. Martha Dreesbach	141
4.7. La doctrina de les potències de Schelling	142
4.8. Interpretació de l'obra de Lenz a través del pensament de Schelling	157
4.8.1. Acarament, en termes generals	157
4.8.2. L'esfera de Lenz i la doctrina de les potències	161
4.8.3. Antecedents	162
B. RETROSPECTIVA DE SANT GABRIEL	
4.9. El quadre <i>Mater Dei-Isis</i>	167
4.10. La <i>Pietà</i>	169
4.10.1. Ressenyes	169
4.10.2. Interpretació	172
<i>Nivell 1</i>	172
<i>Nivell 2</i>	172
<i>Nivell 3</i>	173
<i>Nivell 4</i>	174
La creu llatina i les creuetes gregues	174
L'hexagram	177
L'esfera	178
El mite d'Isis	180
Els misteris d'Eleusis	182
Les creuetes gregues lluminoses	183
La concepció quaternària de la Trinitat	185
El nimbe i la pedra filosofal	188
Deixem que parli Lenz	188
La <i>Pietà</i> i el quadre <i>Mater Dei-Isis</i>	190
La <i>Pietà</i> i el Pantocràtor	191
Final de la interpretació?	192
C. RETORN A LA CASA BELLESGUARD	
4.11. Reprendre el viatge	192
4.12. L'Església ideal	195
4.13. Reinterpretar la Casa Bellesguard	203
4.13.1. La nau de tornada	203
4.13.2. L'Església a la Casa Bellesguard	205
4.13.3. Primera aplicació del cànon	207

4.13.4.	La teoria del flux	209
4.13.5.	Segona aplicació del cànon	212
4.13.6.	Tercera aplicació del cànon	215
4.13.7.	Segon procés geomètric	221
4.13.8.	Com se sostenen les segones golfes	223
4.13.9.	Una Madona a la Casa Bellesguard	224
4.13.10.	El sentit del punt central-eix.	225
4.13.11.	El sentit de l'estrella de vuit puntes	225
4.13.12.	L'experiència religiosa com a experiència estètica.	227
4.13.13.	Lògica analògica, més exemples.	227
4.13.14.	Allò que manca	228
Capítol V. EL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMÍLIA.		231
5.1.	De la Casa Bellesguard a la Sagrada Família.	231
5.2.	El creuer.	232
5.3.	El punt central-eix a la façana del Naixement.	234
5.4.	La darrera translació	235
5.5.	La clau de volta i l'estel del matí.	236
5.6.	La cripta.	237
5.7.	Bocabella i el Temple.	238
5.8.	La Santa Casa de Natzaret	239
5.9.	La nau de la Casa Bellesguard i la Santa Casa de Natzaret	240
5.10.	La clau de volta com a «clau de la volta»	242
5.11.	Quarta aplicació del cànon de Lenz	244
5.12.	La Sagrada Família: espai creatiu de la religió de l'esperit	247
5.12.1.	El creuer, el ventre de Maria.	247
5.12.2.	Associació d'idees	248
5.12.3.	Sentit pràctic de la geometria estètica	250
5.12.4.	Geometria estètica i salvació.	250
Capítol VI. GAUDÍ I LA QUINTA POTÈNCIA.		253
Capítol VII. INTERPRETACIONS COMPLETIVES		261
7.1.	La finestra-àngel	261
7.2.	La <i>Pietà</i>	267
Capítol VIII. CONSIDERACIONS HISTÒRIQUES		281
8.1.	Joan Martorell	281
8.2.	El comte Güell	283

8.3. Els col·laboradors més pròxims.	284
8.4. Llocs que Gaudí freqüentava	284
8.5. Primera interpretació simbolista.	285
8.6. Segona interpretació simbolista	287
8.7. Tercera interpretació simbolista	293
8.8. Interpretació simbolista definitiva.	298
 Capítol IX. Els Serrells	 313
 RESUM, CONNEXIONS I CONCLUSIONS	 317
 NOTES.	 321
 BIBLIOGRAFIA	 341

*Monotheismus der Vernunft und des Herzens,
Polytheismus der Einbildungskraft und der Kunst.*
(Monoteisme de la raó i del cor,
politeisme de la imaginació i de l'art.)

*El programa més antic
del sistema de l'idealisme alemany*

La creació continua i el Creador es val
de les seves criatures; els qui cerquen les lleis
de la naturalesa per a conformar-hi noves obres
col·laboren amb el Creador. Els copistes no col·laboren.
Per això, l'originalitat consisteix en tornar a l'origen.

ANTONI GAUDÍ

Pròleg

Vet aquí un llibre singular. I un autor molt especial: Carles Rius, un filòsof del qual sentirem parlar. Jo no sé, però, resumir aquest llibre, ni la seva filosofia, en unes breus línies. Encara que disposés d'un bon grapat de pàgines per fer-ho.

Carles Rius es doctorà brillantment per la Universitat de Barcelona, on fou alumne meu i actualment fa classes en un postgrau de Filosofia. És un home de moltes lectures, que coneix idiomes, que escriu. Un home al qual es veu, sovint, passejar en solitari pels carrers de Sant Gervasi, a Barcelona. I que quan el trobes et mira i somriu, i usa més aviat poques paraules. Perquè Carles Rius és un filòsof d'aquells que ja quasi no en queden: pensador, i pensatiu. Doctor, i docte.

Per això el seu pensament no es deixa agafar ni resumir fàcilment. Fóra tan absurd com intentar «exposar l'argument» d'una pintura simbolista de Moreau o extreure un «passatge representatiu» d'alguna de les simfonies de Bruckner. S'han de veure, s'han d'escoltar. Concentrats, sí, però deixant-se portar. Com davant d'aquest llibre. Té una música que torna; unes imatges que s'expandeixen i escapen del seu marc. Perquè el llibre és una obra de pensament que arrenca d'un nucli, la percepció de la Casa Bellesguard de Gaudí, i va creixent en espiral, amb espurnes de llum que espeteguen i al final componen un quadre que retruny com un gran cop de timbal i t'enlluerna.

Si el llibre no tingués aquest potencial per fer vibrar la ment, jo no l'hauria prologat. Haig de dir que jo, racionalista, cartesià, em sento una mica lluny de la seva manera de penetrar en el problema del pensament, de les seves fonts, i fins de la seva manera d'exposar. Però també que no m'he sabut resistir al seu talent i a la seva immensa credibilitat. Lector o lectora, no dubteu que aquest és un llibre escrit des de l'amor al coneixement, i des de l'amor mateix. Recordem que Schelling, estudiat aquí, és el més gran filòsof del Romanticisme tardà cap al simbolisme, sense el qual no s'haurien escrit ni el *Parsifal* ni s'hauria produït l'atmosfera per donar a Rimbaud les seves *Illuminations*. Sense amor, com el que revela aquest

llibre, no s'és capaç de llençar una mirada tan comprensiva i a la vegada minuciosa, fins a l'extenuació del detall, sobre l'obra de Gaudí i totes les seves múltiples interpretacions, encavalcades, com es comprovarà, com una fuga de Bach. Aquest treball de Carles Rius reprèn el millor del sentit estètic de la cultura catalana i alhora el conjuga amb el sentit filosòfic, metafísic, que diuen que no ens és familiar als catalans. I aquesta conjugació és de celebrar.

Al costat dels Torres i García, Gaudí, Jujol, Ponç, hem tingut els d'Ors, Pujols, Cirlot, Perucho o Cirici, que els han sabut entendre i magnificar degudament. Aquests i d'altres són crítics d'art que han excel·lit en la combinació de l'anàlisi teòrica amb la intuïció artística i un cert caràcter visionari. Rius fa una cosa semblant amb el nostre geni de l'arquitectura. Per entendre'l, va, per dir-ho així, de l'amor a l'amor, fent el viatge del coneixement que haurà de permetre fer aquest gran salt. Rius repassa la història i la crítica de l'arquitectura i de l'art, la filosofia del Romanticisme i la primera modernitat, l'estètica, l'ètica, la teologia i, per descomptat, les referències constants a la història de Catalunya. És un estudi, en aquest sentit, exemplar com a treball interdisciplinari, que avui cal tant a les nostres universitats. Art i literatura, filosofia i història, s'articulen en aquesta obra que de ben segur ha d'interessar els lectors i els estudiosos dels moviments artístics i d'idees que travessen la història d'Europa des del primer Romanticisme fins al darrer surrealisme, amb una especial dedicació al simbolisme finisecular, amb les figures clau de Gaudí i Lenz i tot el seu rerefons espiritual.

El llibre de Carles Rius ens convida a fer un viatge amb el vehicle de l'hermenèutica o interpretació filosòfica fins a una estació de terme, la idea essencial que guià Gaudí, que el lector mateix acaba sentint com el seu propi objectiu a assolir. D'una banda, perquè és un llibre acuradament documentat; de l'altra, perquè les conjectures que el sostenen són tan suggeridores, imaginatives en el sentit artístic, com versemblants. Crec no equivocar-me si dic que en endavant aquest llibre serà de coneixença obligada quan vulguem acostar-nos a l'estudi del pensament de Gaudí i del modernisme europeu.

NORBERT BILBENY
Catedràtic d'Ètica
de la Universitat de Barcelona

Prefaci

El llibre que el lector té a les mans és una reelaboració de la meva tesi doctoral, la qual va ser presentada el juny del 2006 a la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona, amb el títol d'*Interpretació de l'obra d'Antoni Gaudí a través del pensament de F.W.J. Schelling*.

La diferència principal entre el llibre i la tesi doctoral resideix, bàsicament, en el fet que he resumit la part dedicada a la filosofia de Schelling i hi he introduït algunes reflexions noves. En altres paraules, he intentat convertir aquest llibre en una obra assequible a un públic més ampli que aquell que ja està acostumat a la lectura de llibres de filosofia.

El punt de partida d'aquest treball no va ser el propòsit clar de fer una tesi doctoral sobre l'obra d'Antoni Gaudí. Per tant, considero que pot ser d'interès que, abans que res, exposi la seva gènesi i el seu procés de creació.

Sempre he pensat que el contacte amb altres cultures és imprescindible perquè un país es pugui desenvolupar. I la meva formació filosòfica m'ha portat a estudiar, sobretot, la cultura germànica, la qual, d'altra banda, ha tingut una gran importància en la cultura d'aquest país. Des de l'inici hi havia, doncs, una idea latent: intentar interpretar i entendre millor la cultura catalana a través del fructífer pensament crític de la filosofia alemanya. Durant un temps, aquesta idea general semblava prendre diverses formes, fins que, al final, es va centrar en els dos personatges que apareixen en el títol: Antoni Gaudí i Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling.

Abans d'escriure aquestes pàgines, els meus coneixements de l'obra de Gaudí eren com els de molts barcelonins: de petit, amb l'escola, havia visitat alguna de les seves construccions, l'havia dibuixada i després n'havíem parlat a classe; ja de gran, l'obra de Gaudí havia estat present sempre en la meva imatge de la ciutat, la major part del temps com un perfil, a vegades en primer terme a través de les notícies dels diaris i de la lectura de llibres, i fins de tant en tant havia anat a visitar una obra seva amb la intenció de conèixer-la millor.

Tot va començar, però, amb l'Any Gaudí celebrat el 2002, quan la vida i l'obra d'aquest arquitecte van començar a omplir els noticiaris, i un s'adonava de la quantitat de coses dispars, i fins i tot contradictòries, que es deien sobre ambdues. Hi havia quelcom de no resolt en la vida i l'obra d'Antoni Gaudí, com una ferida oberta que no acabava de cicatritzar i sobre la qual tothom feia el seu diagnòstic.

Un bon dia vaig decidir anar a veure una casa en la qual sovint m'havia fixat per la seva singularitat; ni tan sols estava segur que fos de Gaudí: la Casa Bellesguard.

En acostar-m'hi em va sorprendre que la tanca de la finca fos oberta, a fi que qualsevol persona pogués visitar-la. Vaig entrar-hi i vaig passejar-me pel jardí. Un cop davant la façana principal de la casa, vaig estar observant una finestra que m'havia cridat l'atenció: tenia unes formes poc habituals, fins i tot estranyes, però que, al mateix temps, transmetien una sensació d'harmonia; tenia la impressió que les formes d'aquella finestra amagaven un sentit ben precís, el qual, però, no estava present de manera clara i immediata, sinó que havia de ser cercat.

Aquesta sensació viva va ser l'inici d'aquest escrit. A partir d'aleshores, vaig començar a informar-me sobre aquella construcció, i a investigar. Un qüestionament intens sobre la casa em va portar a establir-hi un vincle molt concret amb l'obra d'un monjo benedictí de la congregació de Beuron, a Alemanya: Peter Lenz. Aquest artista, que va morir dos anys després de Gaudí, el 1928, va fundar una escola d'art dins de la congregació mateix i va dirigir la decoració de diverses esglésies i monestirs per diversos països d'Europa.

Durant força temps vaig llegir sobre la vida i l'obra de Gaudí, i sobre Lenz, i vaig preguntar a experts d'ambdós autors, aquí a Catalunya i a Alemanya, a fi de trobar alguna referència directa de Gaudí a l'obra de Lenz, algun document que parlés d'un possible ajudant pròxim a Gaudí que s'hagués relacionat amb algú de l'escola d'aquest artista, o viceversa. Però no trobava cap testimoniatge sobre això.

I, tanmateix, com més estudiava l'obra artística i teòrica de Lenz, més plausible em semblava la relació entre l'enigmàtica Casa Bellesguard i l'obra, no més intel·ligible, d'aquest monjo benedictí.

Vaig seguir aprofundint en l'obra de Lenz, desentrellant-ne el significat estètic, filosòfic i teològic. Però tampoc l'obra d'aquest artista no semblava fàcil: l'ús d'un llenguatge especialment críptic i d'un cert eclecticisme el feien difícil d'ubicar; a més, la majoria dels experts sobre la seva obra, amb alguna excepció, se centraven en aspectes artístics i iconogràfics, i obviaven el referent últim d'un sentit de totalitat i d'harmonia que jo veia relacionat amb la Casa Bellesguard.

Així, si un primer vincle entre l'obra de Gaudí i l'obra de Lenz no va ser fàcil d'establir, tampoc no ho va ser un segon que pogués donar unitat conceptual a l'obra d'aquest últim. Malgrat tot, la familiaritat amb la seva producció, i una menció en una nota a peu de pàgina d'una tesi doctoral sobre Lenz, feta ja fa uns

quants anys, en la qual, de passada, s'apunta la possible relació entre la seva obra i el pensament de Schelling, em van portar a endinsar-me en la seva filosofia.

A partir d'aleshores, vaig anar establint paral·lelismes entre les obres de Gaudí, Lenz i Schelling, així com connexions més precises, de manera que la Casa Bellesguard es podia entendre a través de l'obra de Lenz, i la d'aquest artista per mitjà del pensament de Schelling.

Com a resultat d'aquestes interpretacions, vaig poder descobrir que el sentit de la Casa Bellesguard està estretament relacionat amb una altra obra de Gaudí: la Sagrada Família.

Finalment, la investigació relativa a com Gaudí podria haver tingut accés a l'obra del monjo Lenz va donar certs resultats, que presento al final del treball en un apèndix de consideracions de tipus històric.

Per tant, aquest treball defensa la tesi segons la qual dues obres de Gaudí, la Casa Bellesguard i la Sagrada Família, s'entenen millor del que s'han entès fins ara amb l'obra de Peter Lenz, i que l'obra d'aquest artista alemany adquireix una comprensió global amb la filosofia de Schelling. Per tot plegat el pensament de Schelling ens ajuda a interpretar millor l'art i el sentit religiós d'Antoni Gaudí.

Efectivament, en aquest resultat també s'expressa l'única idea que ja estava latent des de l'inici d'aquest treball: la meva convicció que les diverses expressions culturals al llarg de la història estan sempre relacionades, de manera més o menys intensa, més o menys conscient, amb l'evolució del pensament, amb la història de la filosofia.

En el cas que ens ocupa, aquesta relació encara queda més justificada pel fet que, d'una banda, i malgrat la dificultat afegida del misteri que fins ara ha envoltat la figura de Gaudí, sabem amb certesa que ell era, principalment, un artista i un home pietós; i, de l'altra, que en Schelling, per primer cop en la història, l'art ocupa un lloc important en la filosofia, i, a més, la religió hi és reflexionada profundament.

Comptat i debatut, aquest treball estudia l'obra de tres personatges: Schelling, Lenz i Gaudí, un filòsof i dos artistes.

A fi d'aprofundir en els dos primers, ha estat imprescindible tenir un cert coneixement de la llengua alemanya, atès que la major part de les seves obres no estan traduïdes.

Per a la lectura de l'obra de Schelling i de la bibliografia secundària sobre ell, ha estat de gran ajuda poder consultar el material que hi ha tant a la biblioteca de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Barcelona com a la de la Universitat Pompeu Fabra.

Per a l'estudi de l'obra d'Antoni Gaudí, m'ha estat d'utilitat fer consultes a la biblioteca de la Facultat d'Arquitectura de la Universitat de Barcelona, la biblio-

teca i l'arxiu de la Catedral Gaudí, i l'arxiu de la Sagrada Família, i també ha estat imprescindible visitar diverses vegades la Casa Bellesguard i la Sagrada Família.

Des del punt de vista de l'accés a la documentació, l'obra de Peter Lenz ha estat la més difícil. Certament, al començament del segle xx les obres de l'Escola d'Art de Beuron i del seu director, Peter Lenz, eren conegudes a Catalunya, però no va ser fins a la segona dècada que tal coneixement va ser manifestat públicament, d'una manera clara, i fins i tot aleshores, només va deixar algunes expressions en articles curts, espargits per algunes revistes religioses de l'època.

Per tant, he hagut d'esmerçar bastant de temps cercant i espigolant informació a la Biblioteca Nacional de Catalunya, a la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, a la Biblioteca Pública Episcopal de la Facultat de Teologia de Barcelona, a la Biblioteca Balmesiana, si bé el material que he trobat en aquests llocs, sobre l'obra de Lenz i l'Escola de Beuron, ha estat escàs.

Ben diferent ha estat el resultat que he obtingut a la Biblioteca del Monestir de Montserrat. Allí he trobat força material en algunes publicacions de revistes benedictines alemanyes, així com en alguns llibres en alemany, de bastants anys enrere, sobre la vida i l'obra de Lenz que m'han estat d'utilitat. També hi he trobat publicacions religioses de l'època de Gaudí que m'han estat profitoses.

El cert, però, és que a mesura que avançava en el treball, vaig anar veient que el coneixement que Gaudí tenia sobre l'obra de Beuron no es limitava al que algun article de l'època havia comentat, sinó que era bastant més extens i profund. Això em va obligar a posar-me en contacte amb diversos centres d'Europa per tenir accés a prou material de i sobre l'obra de Peter Lenz per dur a terme aquesta investigació.

En aquest sentit, vull expressar el meu agraïment a diverses persones i institucions no sols per haver-me proporcionat aquest material, sinó també per haver-me donat la possibilitat de reproduir-lo en aquesta edició. Aquestes persones i institucions són: el professor i doctor Hubert Krins, curador del Kunstarchiv der Erzabtei St. Martin Beuron (Arxiu d'Art de l'Abadia de Sant Martí de Beuron); la senyora Monica Šebová, presidenta de la Spolecnost Pratel Beuronskeho Umeni (Associació d'Amics de l'Art de Beuron); i la Beuroner Kunstverlag (Editorial de l'Art de Beuron).

Pel que fa al tipus de disciplina en la qual aquest treball pot ser emmarcat, voldria puntualitzar el següent: en aquest treball són diversos els temes que es tracten, i considero que bé es podria entendre com un treball interdisciplinari d'Humanitats, en el qual apareixen aspectes d'arquitectura, art, estètica, hermenèutica, filosofia de la naturalesa, religió, etcètera. Tanmateix, sempre hi ha hagut la intenció que hi predominés una direcció des del camp del pensament, de la filosofia.

El que en aquest escrit ha quedat plasmat pot ser comprès com un intent de furgar en el passat a fi d'entendre el present, i encarar millor el futur; i anomenaria el mètode usat aquí *genealogia crítica*.